

NIEUWSBRIEF CANTONSPARK

Juli 2015

REDACTIE:

Rob Samson
Greet de Lange
Geertje Bakker
Urja Niet – Graafland
Angelique Bosch van Drakestein

INFORMATIE:

Vrienden van het Cantonspark
Secretaris: Mevr. G.H.J. de Lange-Meijer,
Rembrandtlaan 29, 3741 TA Baarn
Tel: 035 - 541 3356
E-Mail: secretariaat@cantonspark.nl
www.cantonspark.nl

HOE WORDT U DONATEUR?

Voor een bijdrage van € 17,50 per jaar bent u donateur van de Stichting Vrienden van het Cantonspark. U steunt ons daarmee om het Cantonspark als waardevolle tuin voor Baarn te behouden.

Stort uw bijdrage op:

Bankrekening RegioBank Baarn,
IBAN: NL51RBRB0983574944
BIC: RBRBNL21

t.n.v. Vrienden van het Cantonspark.

INHOUDSOPGAVE

Van de voorzitter	3
Welkom op de Botanische Fair	8
Standhouders Botanische Fair	9
“Koken met Bloemen” met Daan de Jong	16
Jaarverslag 2014	16
Even voorstellen: Maurice Hinterding	21
Twee nieuwe borders in het Cantonspark	22
Paddenstoelen in het Cantonspark deel 3	24
<i>Passiflora</i>	34
De Taxaceae	38
De nakomelingen van de <i>Metasequoia</i> uit het Cantonspark	42

VRIJWILLIGERSDAGEN

Wie heeft er zin om in onze groene Park te werken? Als u zin, tijd en gelegenheid hebt, kunt U iedere eerste zaterdag van de maand in het park werken van 10.00 – 13.00 uur onder leiding van Urja Niet-Graafland en Ruud de Meij, leden van de beheercommissie. Voor gereedschap, koffie en thee (pauze rond 11.15 uur) wordt gezorgd. Het is wel handig om zelf handschoenen mee te nemen. Opgeven van tevoren is niet nodig.

Voorplaat omslag: *Magnolia denudata* x *M. liliiflora*;
foto links: *Aesculus indica*, Indische paardenkastanje.

VAN DE VOORZITTER

Beste donateurs en lezers,

In uw handen heeft u onze nieuwsbrief van juni 2015. Een speciale uitgave voor een gedenkwaardig jaar. Een extra dikke uitgave omdat deze editie tevens dienst doet als de gids voor de eerste Botanische Fair met een korte introductie van alle exposanten en op een los inlegvel het programma van de lezingen en demonstraties. En voor het eerst hebben we ook een gastschrijver, Cor Laurens die een uitgebreide introductie heeft geschreven over Passiebloemen en Aad van de Kamer die zijn 12 nakomelingen van de Metasequoia in het Cantonspark beschrijft.

100 Jaar geleden vervolmaakte August Janssen (directeur van vele Indische handelsmaatschappijen en groot filantroop) in 1915 de aanleg van het Cantonspark met de voltooiing van de Wintertuin. Een letterlijk en figuurlijk monumentale kas die misschien wel de mooiste en zeker de grootste in zijn soort van Europa is en het kloppend hart van het Cantonspark, onlosmakelijk met elkaar verbonden en elkaar aanvullend en versterkend. De oplettende lezer zal nu opmerken dat het park dus eigenlijk ouder is dan 100 jaar en heeft daarin volkomen gelijk, want vanaf 1905 ging August Janssen het park gebruiken als overtuin van Villa Canton waar hij woonde. Hij liet er een tuinmanswoning bouwen, kassen en een schuur volgden al snel en de eerste jaren was het park vooral in gebruik als nutstuin met een boomgaard en moestuin. Maar

De Zakdoekjesboom (*Davidia involucrata*) bloeide dit jaar uitbundig (foto Greet de Lange).

er ging iets magisch uit van deze plek en August maakte er samen met zijn tuinbaas J. Goossen een waar lustoord van met een voor die tijd karakteristiek ontwerp in de nieuw architectonische stijl en met bijzondere bomen en planten, gevuld met vrolijkheid en kleur. In de Wintertuin kon hij zich iedere dag even in Indië wanen.

Lang kon hij er echter er niet van genieten want in 1918 overleed hij op 53-jarige leeftijd. In 1920 werd het Cantonspark door zijn moeder aan de Staat der Nederlanden vermaakt op voorwaarde dat het altijd een park zou blijven met een educatieve functie. De Rijksuniversiteit Utrecht mocht het Cantonspark toen gaan gebruiken als één van haar botanische tuinen. De botanische rijkdom nam toe en de ene bijzondere boom na de andere kreeg zijn plek in het park. De eerste Watercipressen (*Metasequoia glyptostroboides*) in Nederland staan in het Cantonspark en een cultivar van de Chinese esdoorn (*Acer davidi* "Canton") is naar het park vernoemd - maar dit zijn slechts 2 voorbeelden, er zijn veel meer noemenswaardige en bijzondere bomen. De Wintertuin deed in die tijd dienst als tropische kas, vol palmen, orchideeën en bromelia's.

Toen in de jaren '80 van de vorige eeuw het reizen van Utrecht naar Baarn voor de moderne student een steeds groter obstakel werd en de Rijkuniversiteit Utrecht de mogelijkheid kreeg om dichterbij een botanische tuin te realiseren is uiteindelijk in 1987 het Cantonspark voor fl 1,- overgedragen aan de Gemeente Baarn. Geen sinecure voor een gemeente om een botanisch waardevolle collectie met kwetsbare tuinarchitectuur adequaat

te beheren en dit te verzoenen met het beheer van een openbaar park. En al snel pakten donkere wolken zich samen boven het Cantonspark.

Het is 15 april 1994, 45 bezorgde Baarners komen bijeen in de Wintertuin naar aanleiding van de vernielingen en het verdwijnen van 2 oude vazen uit het Cantonspark. Hieruit ontstaat een kleine groep van een 15-tal personen die bereid zijn mee te denken over mogelijke oplossingen en een bijdrage te leveren aan een gezonde toekomst van het park en de Wintertuin. Zij gaan aan het werk onder de naam "Werkgroep Behoud Baarnse Wintertuin en Cantonspark". Enkele maanden later zijn de eerste gesprekken met de Gemeente en wordt een officieel Werkplan overhandigd. Een jaar later in 1995 zal deze werkgroep omgezet worden in de Stichting Vrienden van het Cantonspark. Tenslotte is de Wintertuin onderdeel van het Cantonspark als complex en vond men het te lang en overbodig om dit apart te vermelden in de naam. Als stichting waren we tevens in staat om meer te bewerkstelligen, ook op het financiële vlak.

Er is in de loop van ons 20-jarig bestaan veel gebeurd. Niet in de laatste plaats het terugdringen van het vele vandalisme wat op z'n hoogtepunt de Gemeente Baarn zo'n slordige € 60.000,- per jaar kostte aan herstelwerkzaamheden - en dan hebben we het alleen over de schade aan de bouwwerken en cultuurhistorische elementen. De schade aan de planten en bomen is onvervangbaar, onherstelbaar en onbetaalbaar. Er zijn tijden geweest dat wij bijna wekelijks bij de wethouder

of andere ambtenaar van de gemeente zaten om gezamenlijk tot een oplossing te komen. Onder andere het opschonen van metershoog opschot van groen en zaailingen waardoor het park weer een meer open karakter heeft gekregen en het geheel een stuk netter oogt - en niet te vergeten de onvermoeibaarheid van de omwonenden om toch iedere keer weer melding bij de politie te doen - heeft ervoor gezorgd dat het vandalisme momenteel niet al te ernstige vormen meer aanneemt. Daarnaast hebben we nauw samengewerkt met de gemeente om de 'rode' elementen van het Cantonspark te behouden en/of te restaureren. Zo is bijvoorbeeld de moestuinmuur weer rechtgezet en gerestaureerd volgens het advies van een restauratie-architect die zich voor ons inzet.

De al eerder genoemde frictie tussen het beheer van een waardevolle collectie en de huidige functie van openbaar park heeft helaas in de loop der jaren ook zijn sporen achter gelaten, vooral door verregaande bezuinigingen op het onderhoud van het openbaar groen bij de Gemeente Baarn waar het Cantonspark ook onder te lijden heeft en waarbij soms ook wel eens vergeten wordt dat het Cantonspark geen 'normaal' openbaar groen is. Gelukkig hebben we daar de laatste jaren ook het tij enigszins kunnen keren. Sinds 2011 werken we iedere eerste zaterdag van de maand in de ochtend in het park, waarbij de eerste keer ook de toenmalige en huidige wethouder Jan Baerends zijn handen uit de mouwen heeft gestoken. Was het in het begin vooral zwerfvuil opruimen gevolgd door jarenlang wildgroei verwijderen,

Het Cantonspark in de tijd van de haar functie als botanische tuin. Op de voorgrond de systeemtuinen waar de studenten hun botanische kennis moesten opdoen. (foto archief Vrienden van het Cantonspark)

De grote border rechts van de Wintertuin is bijna ingeplant. Het was een heerlijke zonnige dag.

deze maand hebben we voor het eerst ook weer het park kunnen opfleuren met het inplanten van 2 vaste planten borders. Hierover leest u verderop meer. Onze dank gaat hierbij ook zeker uit naar Hans Knotters van de Gemeente Baarn die ons alle hulp en faciliteiten heeft geboden en Peter Kiewitt en zijn mannen van Eemfors die ons bij het versjouden en inplanten van alle planten hebben geholpen en die het park de laatste maanden steeds beter onderhouden.

Maar de missie van de Stichting Vrienden van het Cantonspark om u te inspireren en te informeren hebben we nooit uit het oog verloren. In 1995 kwam onze wandelgids van het Cantonspark uit die in 2013 al zijn

4de herziene en aangevulde druk kreeg. Vanaf het begin hebben wij rondleidingen verzorgd, zowel op aanvraag als ook één keer per maand gratis voor iedereen gedurende het voorjaar, de zomer en de herfst. Was onze nieuwsbrief in het begin een zwart/wit geprint A4-tje, ondertussen is deze uitgegroeid tot een volwaardig tijdschrift. Jarenlang hebben we een wekelijkse column in de Baarnsche Courant geschreven over het wel en wee en de bomen in het Cantonspark. Ondertussen zijn wij ook met de tijd mee gegaan en hebben sinds kort ook onze eigen facebook pagina. En met de lokale afdeling van Groei & Bloei en het NMC "De Groen Inval" zijn er ook regelmatig samenwerkingsprojecten geweest. En

niet te vergeten, jaarlijks organiseren wij voor onze donateurs afwisselend een inspirerende excursie of een boeiende lezing.

In januari hebben wij een zeer intensieve en uitgebreide beleidsvergadering gehad. Eén van de belangrijkste doelen die wij voor onszelf gesteld hebben is om het Cantonspark weer tot een volwaardige botanische tuin te maken. Weliswaar niet meer verbonden aan een universiteit - maar dat zijn de meeste botanische tuinen in Nederland ondertussen niet meer - maar wel een botanische tuin in de ruimste zin des woords met een museale functie, waarin het collectiebeheer, informatie, inspiratie en educatie centraal staan. De Baarnsche Courant kopte op 8 juni dat het Cantonspark een parel was die (slechts) afgestoft diende te worden, maar deze unieke en zeldzame parel van Baarn moet dringend uit de vergetelheid en een enorme berg stof gehaald worden en weer nationaal gaan glanzen, centraal in de kroon van vorstelijk Baarn.

En ik ontkom er niet aan in dit schrijven ook iets te zeggen over de Wintertuin en dan met name het gebruik van de Wintertuin. Vanaf dat het Cantonspark met de Wintertuin eigendom van de Gemeente Baarn was heeft het gebruik van de kas problemen gegeven. Was het eerst galeriehouder Sytsema die met 2 feesten per maand de nachtrust verstoorde, daarna was het zeker in het begin het oneigenlijk gebruik van de Wintertuin door Palm Court Galleries dat op veel weerstand stuitte. Ook toen werd er met een rechtszaak bedreigd. Het afgelopen drama van de plannen van Red Force om de Wintertuin als grand café

met vlindertuin en als huwelijkslocatie te gaan exploiteren hoef ik niemand meer te vertellen. De kranten hebben hele dossiers volgeschreven en dit debacle is mede de aanleiding geweest voor de val van het college van Baarn in maart j.l. Medio 2012 is de Wintertuin opgeleverd na een noodzakelijke en grondige restauratie van € 2,3 miljoen en wat het kloppend hart van het Cantonspark zou moeten zijn, staat al ruim 2 jaar zielloos en leeg. Toen begin dit jaar het contract met Red Force is ontbonden, voelden wij het als onze plicht zelf ook aan de slag te gaan om te kijken hoe wij tot een exploitatiemodel kunnen komen dat recht doet aan zowel de kas als het park, het de Baarnse gemeenschap financieel niet te zwaar belast én rekening houdt met de omwonenden. Een hele opgave en u begrijpt dat wij daarbij niet over één nacht ijs zullen gaan. Helaas echter zijn op dit moment onze ideeën nog te prematuur en te onuitgewerkt dat ik u moet teleurstellen en hier nu nog niet iets zinnigs over kan schrijven. Ik hoop op uw begrip en ik hoop dat wij u in de volgende nieuwsbrief in december u wel meer kunnen vertellen.

Rest mij nog u van harte te bedanken voor al uw steun en feedback gedurende de afgelopen 20 jaar. Zonder uw donaties, giften en nalatenschappen zouden wij ons werk niet of een stuk moeilijker kunnen doen. Dank ook aan een steeds groter aantal vrijwilligers dat zich maandelijks inzet om het park weer tot één van de mooiste parken van Nederland te maken.

Angelique Bosch van Drakestein

Welkom op de Botanische Fair

Dit is de eerste botanische fair georganiseerd door de Vrienden van het Cantonspark. Wij zijn bijzonder blij en trots dat wij deze dag voor u hebben kunnen organiseren want er is veel te zien en te beleven voor jong en oud in het Cantonspark. Een los inlegvel geeft u het programma in vogelvlucht zodat u uw dag kunt plannen. Diegenen die de Nieuwsbrief eerder ontvangen kunnen het programma tijdens de fair afhalen op de centrale informatiestand.

We hebben ons best gedaan u een zo breed mogelijk aanbod te bieden: er zijn diverse gespecialiseerde kwekers aanwezig waar u bijzondere en unieke planten, met liefde geteeld en vaak op biologisch basis, kunt bewonderen en kopen. Deze bevlogen kwekers zullen al uw vragen uitgebreid beantwoorden. In de Wintertuin is een doorlopend programma van lezingen en demonstraties, waaronder een interessante lezing over Passieflora en een inspirerende demonstratie "Koken met bloemen". In een van de bakken is een tentoonstelling over het verleden en de toekomst van het Cantonspark te zien. In het park zelf wordt u soms ook even herinnerd aan de geschiedenis. En aan de kinderen is gedacht: zij kunnen deelnemen aan diverse activiteiten. Halverwege de middag zal onze burgemeester een speciale herdenkingsboom planten.

Neêrlands beste koffiebrander Boot uit Baarn verzorgt de koffie en de thee; de catering is in handen van Lalotta uit Utrecht die bijna alles zelf vers maken en vooral

met biologische producten proberen te werken.

Onze dank gaat uit naar de volgende sponsors die ons substantieel hebben geholpen: Beeld & Visie met het drukwerk, Van Doorn Verhuur B.V. met de huur van de tenten, stoelen, tafels en ander toebehoren en de Stichting Welzijn Baarn die voor ons de pendelbussen heeft geregeld. Speciale dank aan de volgende personen die onze stichting het laatste half jaar belangeloos hebben versterkt: Anne de Lange voor de PR en die onze facebook pagina heeft opgezet, Yvette van den Berg die alle logistiek rondom de exposanten heeft gecoördineerd en tenslotte Ramon Egmond die ons logo naar de 21ste eeuw heeft gebracht, het drukwerk voor de fair heeft ontworpen en talloze hand en spandiensten heeft verricht. Wij willen hier ook nog twee van onze vrijwilligers noemen te weten Henk Vonk en Maria Spelt die samen met Anne de kinderactiviteiten hebben georganiseerd, evenals de vrijwilligers van de Kinderboerderij Canton en Natuur en Milieu Centrum "De Groene Inval". En last but not least dank aan al onze vrijwilligers die hier niet bij naam genoemd zijn voor hun onvermoeibare inzet bij de voorbereidingen en op deze feestelijke dag zelf.

Zonder toestemming van de Gemeente Baarn voor het gebruik van Wintertuin en Park hadden wij deze dag niet kunnen organiseren.

Wij wensen u een hele fijne, bijzondere en inspirerende dag toe.

Standhouders Botanische Fair

Kwekers

AGTHUYSEN WIJNBOUW - WIJNDOMEIN DE VIER AMBACHTEN.

In 1991 hebben wij een verwaarloosde boomgaard van ruim 3,5 ha gekocht en zijn hier gestart met onze Wijngaard Domein De Vier Ambachten. Nu, na vele jaren hard werken, is deze wijngaard volop in productie, staan er over de 500 verschillende druivenrassen en meerdere geleidingssystemen, worden er proeven uitgevoerd met biologische plantbeschermingsmiddelen en komen er per jaar rond de 15.000 klanten en bezoekers! Wij produceren nu 5 rode wijnen, 4 witte, 1 rosé, 2 dessertwijnen, 4 type portwijn en 3 mousserende wijnen. Verder produceren we brandewijnen vergelijkbaar met: grappa, calvados en cognac en diverse likeuren zoals rode wijn-, winter- en pruimenlikeur. Op 4 juli kunt u zelf onze verschillende wijnen komen proeven op de botanische fair.

www.agthuysen-wijnbouw.nl

Specialiteit: Biologische wijnen

BIO-KULTURA

Bio-kultura maakt prachtige biologische producten voor de tuin! Potgrond, tuinaarde en mestcompost zijn de producten waarmee het begonnen is. Langzaam aan komen er nog een aantal producten bij in het assortiment die uiteraard mooi communiceren met onze drie vlaggenscheppen; potgrond, tuinaarde en mestcompost. Wij vinden dat een goede basis leggen voor plant, tuin en natuur niet moeilijk moet zijn. Je struikelt bij ons dan ook niet over legio soorten grond waardoor je jezelf gaat afvragen, wat kies ik? De producten die we hebben, kunnen tuin- en plantbreed worden ingezet. Zo zijn ze nou eenmaal ontwikkeld op onze kwekerij. Al onze producten zijn biologisch en met zorg samengesteld, wij hebben ook het ecologische aspect meegenomen. Onze producten hebben geen tuinturf als basis, wij richten ons op compost om een goede en duurzame basis te creëren in de tuin.

Bio^o-Kultura
Potgrond Tuinaarde Organische bemesting

www.bio-kultura.nl

Specialiteit: Biologische producten voor de tuin

BONSAIVERENIGING MIDDEN NEDERLAND

Bonsai, een prachtige hobby die een steeds grotere bekendheid begint te krijgen in Nederland. Bij jong en oud! Vandaar dat wij u als bezoeker graag willen introduceren in de fascinerende wereld van Bonsai. De Bonsai vereniging Midden Nederland organiseert voor haar leden beginnerscursussen, werkavonden, maandelijkse bijeenkomsten en eenmaal per jaar een afdelingstentoonstelling. Laat u meeslepen in de wereld van bonsai.

www.bonsaimiddennederland.nl

VASTE PLANTEN KWEKERIJ G.E. BRUINENBERG

Biologische kwekerij van bijzondere vaste planten en bosplanten. De kwekerij is gelegen in Nieuwengein en heeft een zeer uitgebreid assortiment aan bijzondere vaste planten en bosplanten. Voor meer informatie kunt u onze Facebookpagina bezoeken.

Specialiteit: Bijzondere vaste planten en bosplanten

KWEKERIJ DEPENDENS

Kwekerij Dependens is een traditionele biologische kwekerij van gewone, bijzondere, leuke, gekke, lekkere, heesters, vaste planten, bomen, hagen, kortom, een kwekerij, die uw tuin / buitenruimte kan vullen met zeer duurzaam gekweekte planten.

Wij kweken biologisch, dus zonder chemicaliën, maar in samenwerking met de natuur. Natuurlijk zit er 'leven' op onze planten. Een plant of boom kan niet zonder 'samenleven' met andere organismen. Door deze wijze van kweken, zijn onze planten rustiger gegroeid en dus ook sterker.

Daarnaast hebben we op onze kwekerij ruimte gemaakt voor onze collectieborders, met daarin oa. onze NPC-collecties van Buddleja en Iris sibirica. Het hele jaar door zijn er interessante planten te zien in onze borders.

Openingstijden : iedere maandag tot en met zaterdag van 8.00 tot 17.00 uur. Gesloten op zon- en feestdagen en beperkt open rond de kerstdagen en nieuwjaar.

www.dependens.nl

Specialiteit: biologische kwekerij, verschillende soorten planten en bomen

BOOMKWEKERIJ VAN HAAFTEN

In 1993 is Gert van Haaften begonnen met het kweken van bamboe. Door het experimenteren is de kwekerij een echte specialist geworden op het gebied van bamboe. Zij hebben nu 25 rassen geselecteerd die zeker sterk genoeg zijn voor de Nederlandse markt. Later is boomkwekerij van Haaften zich ook gaan richten op het kweken van siergrassen. Door hun ervaring met het kweken van bamboe hebben zij al 50 rassen siergras weten te kweken. De siergrassen zijn heden ten dage de grootste tak van het bedrijf geworden.

www.boomkwekerijvanhaaften.nl

Specialiteit: Bamboe en siergrassen

HEATHERS HEIDE

Het kan zijn dat u al jaren plannen heeft om dat grasveldje eens om te toveren in iets kleurrijks. Voorwaarde is wel dat het natuurlijk rustig oogt, laag blijft en het liefst ook een beetje sfeer geeft. Heide is dan de ideale oplossing.

Door de jaren heen is de toepassing van heide breder geworden.

Als assortiment kwekerij hebben wij deze verandering van binnenuit meegemaakt. In de jaren '80 toen heide algemeen in elke burgertuin werd toegepast werd er door senior gestart met verzamelen van exclusieve varianten. Tot op heden word dit in stand gehouden en uitgebreid. Momenteel omvat de collectie ruim 1400 varianten. Evert en Aline van Hoef zijn dagelijks actief met ericaceeën en delen graag hun ervaring.

De laatste 5 jaar is er weer in toenemende mate interesse in planten die dicht bij de oorspronkelijke vegetatie staan. Door te letten op de omstandigheden waar een plant zich optimaal thuis voelt, kan er met minder inspanning beter resultaat behaald worden. Een volwassen gezonde heidetuin is echt onderhoudsvriendelijk. Naast het kweken van de grote verscheidenheid aan heidevarianten geven wij ook graag advies hoe uw tuin completer gemaakt kan worden met aanverwante planten. Zodat ook de schaduwplaatsen in stijl ingericht kunnen worden.

www.heidetuin.nl

Specialiteit: heide

KWEKERIJ VAN HOUTUM

Kwekerij van Houtum ligt omringt door een prachtig stiltegebied. Voor Jan en Gertrude van Houtum zijn een aantal uitgangspunten essentieel: Allereerst het biologische – bij het kweken van de planten worden geen bestrijdingsmiddelen gebruikt. Dit zorgt voor een rustige en evenwichtige groei van de planten met voldoende diversiteit, zodat ziekten en plagen minder kans krijgen.

Wij hebben een divers en gezond assortiment dat vermeerderd wordt van- en uit eigen planten. Belangrijk bij de samenstelling van ons assortiment is dat het weelderige en sterke planten zijn, waarbij bladvorm, bloei, standplaats, insect-vriendelijkheid en diversiteit belangrijke aspecten zijn. En daarnaast is de kwekerij ook een inspiratiebron.

www.kwekerijvanhoutum.nl

Specialiteit: biologisch gekweekte vaste planten met hart voor plant, dier en natuur

**KWEKERIJ
VAN HOUTUM**
BIOLOGISCHE VASTE PLANTEN

MARETAKKEN KWEKERIJ

De maretak (*Viscum album*) met zijn bijzondere geschiedenis en mooie betekenissen groeiend in uw eigen tuin. Het is mogelijk! In de Maretakken kwekerij worden hoogstam appelbomen gekweekt met maretakken. Met deze combinatie in uw tuin oogst u met kerst uw eigen maretak en in de zomer uw eigen appels. En iedereen weet: wie onder de maretak staat mag gekust worden.

www.maretakkenkwekerij.nl

Specialiteit: Maretak

NATIONALE COLLECTIE PASSIFLORA

Er zijn in de wereld zo'n 500 verschillende soorten Passiflora's. Hun verspreidingsgebied ligt hoofdzakelijk in Midden- en Zuid Amerika en ze groeien zowel in laagland als hoger gelegen gebieden (tot 3000 mtr).

Er is een enorme variatie in afmetingen, bladvorm en grootte, ook de bloemen komen in allerlei vormen en kleuren voor. Daarbij zijn vele soorten vrij eenvoudig te kweken zodat deze planten uw aandacht verdienen. In hun natuurlijke omgeving zijn ze waardplant (voedselplant) van belang voor de rupsen van heliconiusvlinders, waarbij elke vlindersoort zijn eigen Passiflorasoort heeft.

www.passiebloem.nl

specialiteit: Passiflora

SPIERINGS SPECIAL PLANTS

Spierings Special Plants is een kleine kwekerij met een groot assortiment. Reeds 35 jaar worden hier minder algemene soorten bomen en struiken gekweekt. Gezondheid, sierwaarde en winterhardheid worden hierbij niet uit het oog verloren. Door speuren naar mutaties en nieuwe selecties zijn hier al diverse nieuwe soorten ontstaan waarvan *Quercus palustris* 'Green Dwarf' (een dwergmoereseik) het bekendste is geworden. Op 4 juli kunt u onze speciale bomen en struiken komen bewonderen op de Botanische Fair.

www.bijzonderebomen.com

Specialiteit: Bomen en struiken

WICO PLANTEN

Wico Planten is een vaste planten kwekerij met aparte en botanische soorten. Wij kweken niet in kassen maar alles gewoon buiten op een natuurlijke traditionele manier om zo te zorgen dat de planten minder ziektes en plagen hebben. De planten zijn hierdoor sterk en worden niet voorgetrokken. Wij hebben vaste planten voor de border en de schaduwtuin, alpine planten, kruiden en kleine heesters.

www.wicoplanten.nl

Specialiteit: Vaste planten, buiten gekweekt

ORCHIDEEËN WUBBEN

Orchideeën Wubben is al jaren een begrip in binnen- en buitenland als een zeer goede en gedreven botanische orchideeënkweker. Jacobus Wubben bezit een enorm uitgebreide soorten collectie, zowel grootbloemige als zeer kleine exemplaren voor de ware liefhebber. Er zijn op de kwekerij 4 voor het publiek toegankelijke kassen, elk met een ander klimaat.

www.orchidwubben.com

Specialiteit: Botanische orchideeën en Tillandsia's

Tijdschriften en andere organisaties

GROEI EN BLOEI

Groei & bloei is het grootste tuintijdschrift en de leukste groenvereniging van Nederland. In ons maandelijks tijdschrift vindt u prachtige foto's van tuinen en planten, leuke tuintips en veel meer. Als u bij ons een abonnement neemt bent u meteen lid van onze vereniging met cursussen, workshops en tuinexcursies.

www.groei.nl

TIJDSCHRIFT DE TUIN IN VIER SEIZOENEN

De Tuin in vier seizoenen is het tuintijdschrift met diepgang. Een rustige, klassieke lay-out, foto's van topkwaliteit en artikelen over plantenfamilies, botanische tuinen, bezoektuinen, tuinarchitectuur, groene vakantiebestemmingen, kunst in de tuin, bomen, struiken en vaste planten. Het blad verschijnt vier keer per jaar. Een abonnement kost € 38,50 per jaar. Ook leuk om aan iemand cadeau te doen!

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Frans van Grondelle via 06 - 516 850 91 en info@tijdschriftdetuin.nl. www.tijdschriftdetuin.nl

VRIENDEN VAN 'T GOOI

De Vereniging van Vrienden van het Gooi (VVG) wil het eigen karakter van het Gooi en omstreken zo goed mogelijk bewaren, zowel in het landelijk als in het stedelijk gebied. Dat eigen karakter kan je omschrijven als "dorpen verscholen in het groen". Er zijn grote natuurgebieden met fraaie horizonten en afwisselende landschapstypen: zandverstuiving, heide, bos, weilanden, moerassen en plassen. De VVG wil kennis over de natuur, cultuur en het landschap breed verspreiden en doet dat o.a. met het organiseren van wandelingen door de onder de vereniging vallende "Gooise Natuurwacht", door een tijdschrift uit te geven, publicaties uit te brengen en cursussen te organiseren.

www.vriendenvanhetgooi.nl

NMC "DE GROENE INVAL"

Natuur en Milieucentrum "De Groene Inval" organiseert en faciliteert alle mogelijke vormen van natuur- en milieueducatie voor jong en oud. Op hun terrein bevinden zich ook de Schooltuinen en De NatuurTuin Baarn. Tijdens de Botanische Fair in het Cantonspark zullen zij mede de leuke en maar ook leerzame kinderactiviteiten verzorgen.

www.degroeneinval.nl

Catering

BOOT KOFFIE

Al vanaf 1973 is het de missie van Boot Koffie om de beste koffie van de wereld aan te bieden. Dagelijks worden hier de koffiesoorten op ambachtelijke wijze geroosterd. Dit betekent dat er handmatig te werk wordt gegaan en alle zintuigen worden hierbij gebruikt. Door de aandacht en kennis die tijdens het gehele productieproces worden gegeven zorgt Boot Koffie ervoor dat de koffie altijd van uitstekende kwaliteit is. En dat proeft u.

Op de botanische fair staat Boot koffie voor u klaar met heerlijke koffie en thee.

www.bootkoffie.nl

LALOTTA CANTINA

Lotte Timmermans is het hart en de ziel van LaLotta en was als klein meisje al gefascineerd door eten maken. Lotte en haar team hebben een passie voor lekker en vers eten, veel op biologische basis. Dat zie je terug in al hun producten. Veel van de ingrediënten komen uit hun eigen moestuin. Daarnaast werken ze met producten van leveranciers uit de regio die net als LaLotta liefde voor hun vak hebben. Op de Botanische Fair in het Cantonspark zullen zij aanwezig zijn met een mobiele houtoven pizzakar, waar zij o.a. ambachtelijke pizza's en focaccia broodjes zullen maken. Ook de koude dranken en biologische sappen zullen zij verzorgen.

www.lalottacantina.nl

MIN ZEVEN IJS & PATISSERIE

Het is al weer vier jaar geleden dat Baarnaar Frank Scheeles is begonnen met ijs maken op een zolderkamer.

In augustus 2014 heeft hij zijn eigen zaak geopend in de Nieuw Baarnstraat. Het ijs wordt bereid met de grootse zorg en vakbekwaamheid die in het vak vereist is. De grondstoffen en de technieken zijn de basis, passie voor het vak en bevologenheid zijn uiteindelijk het recept voor een geslaagd eindresultaat. Dagelijks worden er vele smaken en verrassende combinaties ijs gemaakt – allemaal zonder conserveringsmiddelen of smaakversterkers.

www.minzevenijs.nl

“Koken met Bloemen” met Daan de Jong

Tijdens de botanische fair zal er in de Wintertuin ook een demonstratie “Koken met Bloemen” gegeven worden waarbij de luisteraars tegelijkertijd de heerlijkheden kunnen proeven die chef Daan de Jong zal bereiden. Daan is o.a. werkzaam geweest als chef de partie bij restaurant 't Nonnetje en als chef-kok bij restaurant Klein Parijs. Sinds anderhalf jaar zwaait hij de scepter als chef-kok bij 'Het Wapen van Ermelo'. Met een passie voor verse groenten en een voorliefde voor de ambachtelijke keuken gaat Daan zijn gerechten met bloemen aan u uitleggen.

Jaarverslag 2014

De Stichting Vrienden van het Cantonspark, officieel actief sinds 1995.

Doelstelling: De Stichting stelt zich ten doel een bijdrage te leveren aan het behoud en de uitbouw van de historische, culturele en botanische waarden van het Cantonspark. Daartoe adviseert zij de eigenaar van het Cantonspark, de Gemeente Baarn bij het beheer en de toekomstplanning. Zij geeft grotere bekendheid aan de waardevolle botanische, culturele en historische elementen in het park door o.a. publicaties, rondleidingen en een website. Tevens zet zij zich in voor het uitbreiden van de botanische collectie

en het bevorderen van aanleg en beheer van nieuwe elementen in het park. De eerste stappen hiervoor zijn al gezet in 1994

De Stichting heeft een Bestuur, een Beheercommissie en Rondleiders.

Samenstelling Bestuur 2014:

Voorzitter: Jkvr. Angelique Bosch van Dra-
kestein: tuinconservator, onderhoud
landgoederen; werkzaam bij museum
De Lakenhal in Leiden als bruikleen
registrar.

Secretaris: Greet de Lange – Meijer.

Penningmeester: Wilco van Dijen: werkzaam bij Natuurmonumenten als team-leider financiële administratie.

PR functionaris: Prof. Dr. h. c. Rob Samson: Senior mycoloog, CBS-KNAW Biodiversity Centre trecht; redacteur Nieuwsbrief.

Lid: Ing. Ruud de Meij: tuinadviseur.

Lid: Nico Burgman: Adviseur Onderwijs-Bedrijfsleven; werkzaam als technisch projectleider bij St. Samenwerking Beroepsonderwijs en Bedrijfsleven (SBB), notulist sinds oktober 2014.

Samenstelling Beheercommissie:

Voorzitter: Ing. Ruud de Meij.

Leden: Ing. Geertje Bakker – Hanisch ten Cate : plantenteelt, tuinbouw, bomen; Just Bleekemolen: boomverzorging beëdigd taxateur bomen; Jkvr. Angelique Bosch van Drakestein; Maurice Hinterding: voormalig hortulanus van de Botanische Tuin Amsterdam (UvA), werkzaam geweest bij Fa. Copijn, eigenaar Eemtuinen; Urja Niet – Graafland: natuurtherapeut bij Natuurwerkplaats Baarn; Drs. Hans Persoon: Botanische Tuinen Utrecht

De Beheercommissie heeft een adviserende taak ten aanzien van de te verrichten werkzaamheden in overleg met de verantwoordelijke ambtenaar. Dat overleg verloopt plezierig en heeft o.a. geresulteerd in het vrijmaken van de zijanten van het Park, langs het hek op anderhalve meter door de firma Van Es. De Beheercommissie begeleidt ook het vrijwilligerswerk op iedere eerste zaterdag van de maand met uitzondering van de maanden januari en september.

Activiteiten: Rondleidingen:

Coördinator: Urja – Niet Graafland.

Rondleiders: Ing. Geertje Bakker- Hanisch ten Cate; Greet de Lange; Tera Naafs; Betty Rootselaar - Naafs .

Incidenteel : Jorrit de Regt.

Acht gratis publieksrondleidingen hebben plaats gevonden in de maanden april tot en met oktober. Afwisselend op dinsdag- of donderdagavond. In 2014 zijn meerdere rondleidingen op verzoek gerealiseerd.

Vrijwilligerswerkdagen:

Coördinatoren: Urja Niet- Graafland en Ruud de Meij.

Met uitzondering van strenge vorst of sneeuw wordt gewerkt van 10.00 – 13.00 uur, op zaterdagen zoals boven vermeld. Posters, opgehangen op diverse plaatsen in Baarn, berichtgeving in de Baarnsche Courant en op de activiteitenstrip nodigen uit om deel te nemen. Langzamerhand is een kleine vaste groep ontstaan die veel plezier beleeft aan het meewerken in het Park. Het afgelopen jaar is hard gewerkt, veel esdoorn opslag en bramen zijn verwijderd. De zwarte Moerbei op de wand van het werkgebouw vakkundig gesnoeid, dat was het jaar ervoor niet gebeurd. Bollen van de Bletilla striata zijn opgegraven, het kweekgras verwijderd, klaar gemaakt om in het voorjaar van 2015 weer terug te planten, hazelaaropslag gesnoeid, om maar enkele zaken te noemen.

Public relation.

In juni en december zijn de Nieuwsbrieven verschenen onder eindredactie van Rob

Samson. Verder verzorgt hij de folders, posters, etc. alle publicaties van de Stichting. De publicaties worden gedrukt bij onze sponsor Beeld en Visie (Baarn),.

Website: Webmaster Rob Samson is verantwoordelijk voor de site : www.cantonspark.nl, houdt deze zo actueel mogelijk.

Bijzondere activiteiten /contacten waarbij Bestuur en/of Beheercommissie leden en /of Rondleiders betrokken/aanwezig waren :

6 januari: Nieuwjaarsreceptie college B&W: voorzitter en secretaris aanwezig namens Bestuur, UrJa Niet - Graafland en Ruud de Meij namens Beheercommissie en bestuur.

8 februari : Goed bezochte donateurs-bijeenkomst in de Speeldoos te Baarn met een lezing van Lucia Albers over de geschiedenis van de tuinkunst, aansluitend een afscheidsreceptie voor Huub van der Aa. 18 februari : gesprek met de heren Mascini en Kuis van de Historische Kring Baerne over mogelijke samenwerking op terreinen waarbij dat zinvol is.

13 maart: gesprek met Nico Burgman, toekomstig bestuurslid.

22 maart: NL doet. Opkomst 15 deelnemers. Er is gewerkt in het Park en enkele dames hebben het Tennishuisje schoongemaakt.

29 maart: eerste bomencheck door de Beheercommissie. Met een bijna voltallige beheercommissie is begonnen met een inventarisatie van de bomen in het Park.

Urja Niet – Graafland en Ruud de Meij bezig met het versieren van onze stand op het Cultureel Festival.

Gekeken is ook wat verwijderd kan worden om ruimte te creëren.

31 maart: rondleiding door Jorrit de Regt, bouwkundige, bij de Gemeente Baarn, over de bouwkundige elementen in het Cantonspark, Het Cantonspark heeft tien elementen die net als het Park zelf, Rijksmonument zijn.

5 april: tweede bomencheck. Gebleken is dat meer zaterdagen nodig zijn om alle bomen en heesters te inventariseren.

13 april: 375 jaar Botanische Tuinen Utrecht, plaatsing van het bord aan de Faas Eliaslaan, met een historische rondleiding door John Nieuwenhuis: Tuin der Wetenschap. Aanwezig diverse belangstellenden uit Utrecht w.o. de twee organisatoren van 375 jaar Botanische Tuinen Utrecht.

19 april: derde bomencheck.

26 april: vierde bomencheck.

10 mei: rododendrons check, het Park herbergt heel veel verschillende soorten, om goed te kunnen determineren is een specialist vereist. Daar zal in 2015 werk van gemaakt worden.

13 mei : gesprek met wethouder Kees Koudstaal en Marjolein van den Berg; een informatief gesprek waarbij wij kennis hebben gemaakt met de nieuwe wethouder en onze wensen hebben uitgesproken.

21 juni: open tuinen dag, georganiseerd door Groei en Bloei. Omdat het Cantonspark altijd te bezichtigen is, is de opkomst op zo'n dag nooit groot.

Het inplanten van het *Bletilla striata*-perk door enkele vrijwilligers.

18 juli: bijwonen crematie Steef van der Aa –Schuurbiers, in het decembernummer van de Nieuwsbrief is een in memoriam aan haar gewijd

11 augustus: gesprek met wethouder Kees Koudstaal en de heer Ton van Hardeveld; een vervolg op het gesprek van 13 mei.

6 september: Cultureel Festival: altijd wordt gestreefd naar een fraaie afspiegeling van het Park op de kraam, ook dit jaar is dat goed gelukt. Belangrijk is het aanwezig zijn.

3 december: gesprek met wethouder Margreet Breukelaar: inmiddels was duidelijk dat het Park in de portefeuille van deze wethouder was gekomen. Een plezierig gesprek, besloten met de afspraak dat een bescheiden begroting kan worden ingediend om zo een begin te maken met de restauratie van het Park.

Terugblik op het jaar 2014:

Door een kleine groep enthousiaste en betrokken mensen is het afgelopen jaar weer heel veel werk verzet. Het jaar begon vrolijk met de het uitreiken van de versierselen van de Ridderorde van Oranje - Nassau door burgemeester Mark Roëll aan Huub van der Aa bij zijn afscheid als bestuurslid van de Vrienden van het Cantonspark. Een bewijs van waardering voor het vele werk dat hij vanaf de beginjaren van de Stichting met grote inzet verricht heeft.

Helaas moesten wij op 18 juli afscheid nemen van zijn vrouw, Steef van der Aa – Schuurbiers, ook zij heeft haar sporen

verdiend voor de Vrienden van het Cantonspark. In het decembernummer van de Nieuwsbrief is een memoriam aan haar gewijd.

Dat de Wintertuin leeg bleef en de aanblik rondom buitengewoon armoedig betreuren wij zeer, ook al omdat in 2015 het Cantonspark en de Wintertuin 100 jaar bestaan. Het fraaie opwaardeerplan van het Ingenieursbureau Eelerwoude voor het Cantonspark ligt ergens in een la op het Gemeentehuis. De kans dat het daar ooit uit komt is zeer klein. Beide zaken stemmen ons niet vrolijk. Het onderhoud van het Park is minimaal, plezierig is het dat de samenwerking met de verantwoordelijke ambtenaar Groen goed is en dat het geresulteerd heeft in o.a. het vrij maken van de zijanten van het park aan de Piet Heinlaan en de Abel Tasmanlaan. Bij de Heemskerklaan was dat al gebeurd. Het heeft fraaie doorkijkjes opgeleverd.

Onze dank gaat uit naar het groepje vrijwilligers dat zich zo trouw inzet op de eerste zaterdag van de maand en naar onze donateurs die ons financieel steunen. Beide hebben we zeer hard nodig om het Park in een zo goed mogelijke staat te brengen en te houden om onze doelstelling te kunnen verwezenlijken. Park en Wintertuin hebben per slot een internationale reputatie.

April 2014.

Greet de Lange secretaris

Even voorstellen: Maurice Hinterding

Onder leiding van Maurice Hinterding hebben we in het prille voorjaar van 2014 98% van alle bomen in het Cantonspark geïnventariseerd. Wij zijn zeer blij dat we Maurice sinds begin dit jaar bereid hebben gevonden om officieel

lid te worden van onze beheercommissie en deze met zijn kunde en vakkennis te versterken.

Maurice heeft een zeer gevarieerde en gespecialiseerde groene achtergrond. Na de middelbare tuinbouwschool te Utrecht is Maurice 7 jaar lang werkzaam geweest als hortulanus van de Hortus Botanicus te Amsterdam (nu de Oude

Hortus genoemd). Daarna heeft hij onder meer bij Stichting Koninklijke Rotterdamse Diergaarde Blijdorp gewerkt als opzichter binnengroen binnen de botanische afdeling (welke ook een geregistreerde botanische tuin is) en bij Copijn in Utrecht als voorman. Sinds 2007 is hij samen met zijn vrouw Henriëtte voor zichzelf begonnen en hebben zij hun eigen hoveniers- en boomverzorgingsbedrijf Eemtuinen te Eemdijk.

Henriëtte Hinterding, die ook werkzaam is geweest op de Hortus Botanicus te Amsterdam en de botanische tuin in Utrecht, heeft voor ons ook het beplantingsplan voor de 2 nieuwe borders ontworpen. (zie pagina 22-23).

Twee nieuwe borders in het Cantonspark

Het plan is om in het Cantonspark een uitbundig bloeiende border met een natuurlijk uitstraling te maken. Uitgaande van de natuurlijke omstandigheden, een goed doorlatende grond en een zonnige ligging hebben wij gekozen voor een beplanting die als het goed aangeslagen is enige droogte kan verdragen.

Voor deze twee nieuw in te planten borders gebruiken wij voornamelijk vaste planten, grassen en een aantal éénjarigen. Misschien dat we in de toekomst nog een aantal kleine struiken en bollen kunnen toevoegen zodat de borden het hele jaar rond iets moois te bieden heeft.

De vaste planten die wij gaan gebruiken zijn onder andere een aantal *Sedum* soorten zoals *Sedum 'Matrona'*, *Sedum 'Purple Emperor'* en *Sedum cauticola*, maar ook *Verbascum chaixii 'Album'*, *Papaver oriëntale* en *Eryngium alpinum*. Als éénjarigen gebruiken we onder andere in eerste instantie een prachtig oranje bloeiende *Bidens*, *Erigeron karvinskianus* (Fijnstraal), *Eschscholzia* (Slaapmutsje) en we proberen nog *Nigella* (Juffertje in het groen) te zaaien.

Het is altijd spannend een nieuwe border te ontwerpen want je creëert iets op papier maar hoe het in werkelijkheid uitpakt zullen we pas over een paar jaar kunnen zien.

Henriëtte Hinterding

Foto'S: (A)*Sedum 'Matrona'*, (B)*Sedum 'Purple Emperor'*, (C)*Sedum cauticola* (D), *Eryngium alpinum* (E) *Verbascum chaixii 'Album'*, (F) *Papaver orientale* "Helen Elizabeth". (G) *Erigeron karvinskianus* (Fijnstraal), (H)*Eschscholzia* (Slaapmutsje) en (I) *Nigella* (Juffertje in het groen), (J)*Bidens*.

Paddenstoelen in het Cantonspark

deel 3

Zoals ik in de Nieuwsbrieven van december 2013 heb opgemerkt zijn er in het Cantonspark een groot aantal paddenstoelen te vinden. De paddenstoelen en schimmels zoals we die in de wandeling kennen, horen voor het overgrote deel tot de zgn. Steeltjeszwammen (Basidiomyceten) en de Zakjeszwammen (Ascomyceten). Bij het beschrijven van de soorten zijn we niet uitgegaan van de indeling van de paddenstoelen in de verschillende op uiterlijkheden gebaseerde groepen, maar op functionele groepen, dus de paddenstoelen in hun relatie tot hogere planten,

de parasieten, de opruimers etc. In deel 2 ben ik verder ingegaan op de verschillende geslachten van paddenstoelen die in relatie met bomen groeien en de soorten die bekend staan als opruimers.

In een park waar bomen een hoofdrol vertolken is deze categorie natuurlijk vertegenwoordigd met veel paddenstoelen soorten. Daaronder zijn een aantal echte parasieten, dwz soorten die het moeten hebben van levende bomen, en hun "gastheren" behoorlijk ziek kunnen maken. In deze Nieuwsbrief zal ik verder ingaan op

Laetiporus sulphureus

de soorten en de paddenstoelen, die in de kassen, op bomen en houtresten voorkomen.

Samenhangend hiermee doet zich nog een ander interessant verschijnsel voor bij boom- en houtschimmels, namelijk een typische opeenvolging van soorten bij toenemende beschikbaarheid van voedingsstoffen. Men noemt dat in de biologie successie. Heel kort door de bocht komt dat in het geval van de houtschimmels hier op neer dat na de parasieten de half-parasieten of zwakte parasieten volgen en op het geheel dode hout weer een reeks andere soorten kan worden verwacht.

Een mooi voorbeeld daarvan zagen we bij de grote, ca 100 jaar oude Amerikaanse eik (*Quercus rubra*), die aan de rand van de vijver gestaan heeft, niet ver van

de pergola met slingerplanten, en die in de zomer van 1993 plotseling omviel en heel wat schade veroorzaakte, o.a. aan de houten pergola. De boom had daarvóór geen duidelijke signalen gegeven dat hij ziek was. Toch bleek nabij de stamvoet een deel van het hout sterk verbleekt en zacht: Een typisch geval van witrot, dat veroorzaakt kan worden door tal van schimmels. Tussen haakjes, we kennen ook bruinrot, veroorzaakt door andere soorten. In dat geval is het aangetaste hout eerder droog te noemen en vaak opgedeeld in kleine kubusjes. Maar bij de omgevallen boom in kwestie konden we monsters nemen van het zachte hout van het verse breukvlak en daaruit, op het Centraalbureau voor Schimmelcultures de verantwoordelijke schimmel kweken. Het kweken in reïncultuur is een belangrijk hulpmiddel bij het vaststel-

Coprinus disseminates

Daedalea quercina

len van de veroorzaker van een planten- of bomenziekte en in dit geval groeide er het typische mycelium uit van de Zwavelzwam (*Laetiporus sulphureus*). Dat is een bekende parasiet op tal van boomsoorten en ook in het Cantonspark de laatste jaren in toenemende mate te vinden op verschillende levende bomen. Het is een vrij grote, bleekgele, soms een beetje oranje aangelopen zwam, die meestal zijdelings op de stam zit, min of meer als een dik elfenbankje, met aan de onderzijde fijne poriën, op de binnenbekleding waarvan de sporen gevormd worden. Deze zwam moet al lang met zijn schimmeldraden in de eik actief zijn geweest, zonder zich aan de buitenkant van de boom met zijn vruchtlichamen te verraden. Die kwamen pas enkele jaren nadat de boom was omgevallen, op de overgebleven stronk en bleven daar toen nog vele jaren jaarlijks nieuwe vruchtlichamen maken. De zwammen werden na 6 a 7 jaar minder vitaal en verkleurden plaatselijk fel oranje. Die kleur kwam van de Oranje zwameter (*Hypomyces aurantius*), een parasiet behorende tot de Zak-

jeszwammen (Ascomyceten) die op tal van boomzwammen die op hun retour zijn kan groeien. Intussen was op de afbrokkelende houtresten enkele jaren achterelkaar de Zwerminktzwam (*Coprinus disseminatus*) verschenen. Dat is een vertegenwoordiger van een zeer vormrijk geslacht van plaatjeszwammen, o.a. gekenmerkt door de vrijwel zwarte sporenmassa's die bij alle andere soorten van het geslacht dan deze bij ouder worden vervloeien tot een soort inkt. De Zwerminktzwam heeft kleine vingerhoedvormige, lichtbruine hoedjes die vooral opvallen omdat ze altijd in grote groepen optreden, bij onze stronk in één jaar wel 200 tegelijk. Overigens komen er nog enkele andere algemene inktzwammen voor in het Cantonspark, maar niet op hout en ik ga er daarom hier maar niet verder op in. Want de successie op onze stronk is nog lang niet uitgeput. Naast een aantal kleine, minder opvallende soorten groeit er de laatste jaren een andere typische houtvreter op, namelijk de Doolhofzwam (*Daedalea quercina*). Ook dit is een vrij grote elfenbank achtige paddenstoel met een steelloos, zijdelings aangehecht vruchtlichaam dat enkele decimeters

Trametes versicolor

Armillaria ostoyae

breed kan worden, en aan de bovenzijde grof gezoneerd is, met bruine, later ook grauwe tinten, vaak nauwelijks verschillend van de kleur van het substraat. Een bijzonder kenmerk, waar deze zwam ook zijn Nederlandse naam aan ontleent, is de onderzijde, waar we een variatie op het thema plaatjes/gaatjes vinden in de vorm van een doolhofachtige structuur van onregelmatige richels en plooiën, waarop de sporen ontstaan. Het is een zeer stevige en consistente paddenstoel die jarenlang kan doorgroeien. Wie er overigens het heel algemene Gewone elfenbankje (*Trametes versicolor*) ter vergelijking naast wil zien kan op verschillende oude stronken in het park terecht, en met name ook bij de oude beukenstronk die enkele meters van de hier besproken stronk aan de overzijde van het pad staat. Het zijn wat teerdere hoedjes dan die van de Doolhofzwam en meestal met fraaie concentrische zones in verschillende kleuren. Ze hebben aan de onderzijde wel een regelmatige gaatjes structuur, die kenmerkend zijn voor een grote groep houtbewonende soorten.

Van genoemde oude beukenstronk kan een vergelijkbare reeks houtaantastende zwammen worden beschreven, met weer andere soorten. Om deze op zich onschuldige houtpaddenstoelen een royale kans te geven is het dan ook van belang om oude stronken, op zelfs omgevallen stammen zoveel mogelijk ongemoeid te laten. Maar wat in een bos onbeperkt kan, moet in een park natuurlijk een beetje gestuurd worden en een stam die over het pad is gevallen moet uiteraard worden opgeruimd.

Het thema houtzwammen in het Cantonspark is hiermee nog lang niet uitgeput.

Ik moet mij beperken maar kan er niet omheen om enkele opvallende soorten nog even de revue te laten passeren. Op de eerste plaats komt dan natuurlijk de gevreesde Honingzwam aan bod. Als we vroeger van de Honingzwam spraken bedoelden we een soort die met zijn wetenschappelijke naam *Armillaria mellea* heette. Het was een parasiet die bomen snel, maar soms ook tergend langzaam kon aantasten en doden. Het was een in vorm en kleur behoorlijk variabele soort waarvan ook zeer verschillende verhalen de ronde deden over de eetbaarheid. Ik herinner mij mijn Belgische grootmoeder, die wist dat Honingzwammen eetbaar waren, maar pas na Sint Hubertus, 3 november ! Vóór die datum kon je ze beter niet eten.

Het was voor de kenners met enige ervaring dan ook niet verwonderlijk dat in de tweede helft van de vorige eeuw uit nauwkeuriger onderzoek bleek dat "de" Honingzwam in feite moest worden opgesplitst in verschillende soorten, en dat de echte

Meripilus giganteus

Armillaria mellea in feite lang niet zo algemeen was als steeds werd aangenomen. We weten intussen dat in ons land ten minste vijf van de nu onderscheiden zelfstandige soorten voorkomen en moeten daarbij meteen de opmerking maken dat het onderscheiden in het veld niet altijd even gemakkelijk is. Wel weten we dat de Echte honingzwam (*Armillaria mellea*) in het Cantonspark nog nooit is aangetroffen en dat de elk jaar, soms talrijk in het park optredende soort de Sombere honingzwam (*Armillaria ostoyae*) is. Het is een meestal in groepjes of bundels optredende paddenstoel, met een roodbruine kleur, vaalgeelbruine lamellen en een geringde steel. Ze groeien aan de basis van levende bomen maar kunnen op de wortels van reeds lang geleden gesneuvelde bomen nog jaren doorgroeien. Het zijn dus pad-

denstoelen die na hun parasitaire fase nog lang op de resten van hun slachtoffer kunnen verder groeien. Een spectaculair voorbeeld hebben we meer dan tien jaar kunnen volgen op het achterste gazon van het park, waar de eens oudste beuk van het park in het begin van de negentiger jaren moest worden verwijderd. Er werd ter plaatse wel een andere beuk geplant, maar op de wortels van de oude Beuk stonden jaren daarna nog tot 15 meter lange rijen honingzwammen, die precies aangaven hoe de wortels van de oude boom in de grond verliepen. De laatste jaren is dat minder geworden en de successie van de houtafbraak in de grond is daar weer in een ander stadium gekomen. In 2004 stonden er op deze wortels grote toeven van de Reuzenzwam (*Meripilus giganteus*), een houtzwam die een groot aantal bruin

Gymnopilus junonius

gezonerde hoeden kan maken, gerangschikt rond een centrum. Zulke samengestelde hoeden kunnen wel een meter of meer in doorsnede worden. Vooral als ze in een grote kring rond de dikke stam van een oude beuk groeien behoren ze in Baarn tot de meest opvallende paddenstoelen, die al menig oude beuk het leven heeft gekost.

In het besef dat hiermee dit thema heel onvolledig is behandeld noem ik hier alleen nog enkele voorbeelden van vrij grote, meestal gele, bruine of oranjebruine paddenstoelen, die groepsgewijze aan stamvoeten en op stammen van aangetaste bomen kunnen verschijnen en zowel op levende als dode bomen kunnen groeien. De eerste is de Prachtvlamhoed (*Gymnopilus junonius*, in de meeste boeken nog met de oude naam *Gymnopilus spectabilis* aangeduid). De hoeden hebben een patroon van schubjes en de stelen dragen halverwege een stevige ring. De sporen zijn

roestkleurig en bij volwassen exemplaren vaak zo overvloedig gevormd en afgestoten dat de ring, of de hoeden van lager in de bundels geplaatste exemplaren geheel met de roestkleurige sporenmassa bedekt kunnen zijn. Veel grover en opvallender zijn de donkerbruine schubben op de helder gele hoed van de Schubbige bundelzwam (*Pholiota squarrosa*), die op vergelijkbare substraten kan voorkomen en ook een bruine sporenmassa afscheidt. Vertegenwoordigers van beide hier genoemde geslachten zijn soms voor leken moeilijk te onderscheiden want voor doorslaggevende kenmerken is vaak een microscoop nodig. Ze lijken bovendien oppervlakkig op Honingzwammen en worden dan ook soms voor deze veel agressievere parasieten aangezien. Honingzwammen echter hebben witte sporen die men meestal overvloedig onder volwassen hoeden kan aantreffen. Beide hier genoemde soorten zijn herhaaldelijk in het park aangetroffen

en gelden ook voor de rest van Baarn als algemeen op zwakke of dode loofbomen.

Het is verleidelijk om dit thema hier nog verder uit te diepen, maar dan schiet dit verhaal zijn bedoeling voorbij en wordt dit verhaal over zwammen en paddenstoelen ook te vaktechnisch.

Micro-schimmels

Hebben we bij het bespreken van een aantal paddenstoelen uit het Cantonspark steeds moeten opmerken dat we verre van volledig konden zijn en alleen maar wat konden shoppen in de overvloed aan soorten, als we het tot slot van dit verhaal ook nog even over de micro-schimmels moeten hebben geldt die zelfde noodzaak tot beperking in nog sterkere mate. Er zijn namelijk in de natuur een groot aantal schimmels actief waarvan de structuren zó klein zijn dat ze alleen met een microscoop kunnen worden bestudeerd. Soms zijn die overigens zo sterk ontwikkeld dat ze door die massaliteit ook voor het blote oog zichtbaar zijn. Ze kunnen allerlei substraten, van levende en dode planten, hout in alle stadia van afbraak, mest, compost tot gewone aarde helemaal groen, rood of zwart kleuren, maar moeten dan voor herkenning van de soort toch nog onder het microscoop gelegd worden. Vaak ook zijn zulke schimmels in geringe hoeveelheden of met maar weinig sporen aanwezig en verraden hun aanwezigheid pas als ze ergens gunstige omstandigheden treffen en zich lokaal sterk kunnen gaan vermeerderen. Een kleine hoeveelheid grond kan honderden inactieve sporen of schimmelfragmenten bevatten van soorten die alleen actief worden als de gelegenheid zich voordoet. In het laboratorium kan

zo'n grondmonster volgens verschillende methoden geanalyseerd worden. Ik ga daar hier verder niet op in, maar beperk mij tot de opmerking dat zulke analyses herhaaldelijk gedaan zijn met grondmonsters uit het Cantonspark, en dat daarin vele tientallen schimmelsoorten zijn aangetoond, waar de gewone bezoeker van het park nooit iets van te zien zal krijgen. In de periode vóór 1987, toen in de huidige Wintertuin nog tal van tropische planten werden gekweekt werden in grondmonsters in de kas ook typische tropische schimmels aangetoond, die op een of andere manier gebonden waren aan de bananenboom of de koffiestruik, die daar toen onder tropische omstandigheden gekweekt werden.

Ook schimmels die plantenziekten veroorzaken onttrekken zich vaak aan het ongevoelende oog, omdat ze hun werk verrichten in de plant en soms pas in een bepaald stadium op herkenbare manier naar buiten treden. In zeker opzicht doet zich dus bij schimmels in levende planten hetzelfde voor als bij de bodemschimmels: er kunnen talrijke soorten in de plant aanwezig zijn, zonder enig symptoom van aantasting te tonen (zgn. endofyten), maar uit die inactieve, soms soortenrijke flora kan er zich ineens een manifesteren als parasiet en de plant of boom ziek maken.

In het Cantonspark treden ook nu nog af en toe schimmelziekten op bij levende planten en bomen. Zoals we hierboven zagen zijn dat soms goed herkenbare paddenstoelen, maar vaak ook zijn dat microscopisch kleine schimmels die alleen na onderzoek van monsters in het laboratorium herkend kunnen worden. Zo

zijn de twee monumentale Haagbeuken in de laan tussen ingang en "het rond" al vele jaren aangetast door een *Verticillium* soort, die bepaalde jaren de vaten van de jongere takken verstopt, zodat ze voortijdig verwelken en soms al in juli of augustus verdorde bladeren krijgen. De schimmel is ooit uit de takken geïsoleerd en gedetermineerd op het Centraalbureau voor Schimmelcultures, dat vroeger aan de Oosterstraat in Baarn maar vanaf 2000 in de Utrechtse Uithof gevestigd is.

Een andere opvallende schimmel in het park is de zogenaamde Perenroest (*Gymnosporangium fuscum*). Hij gaf enkele jaren geleden de genadeslag aan het historische perenlaantje dat de toenmalige moestuin in tweeën deelde. "s Zomers kregen de bladeren opvallende oranje gekleurde vlekken waarop in het najaar verdikkin-

gen ontstonden die aan de onderkant pluizig werden door lange draden waarop sporen werden gevormd van de schimmel. Een van de grote merkwaardigheden van vertegenwoordigers van de grote Roest-schimmelfamilie is dat een aantal soorten aan waardplantwisseling doet. Dat wil zeggen dat ze in het ene jaargetijde strikt gebonden zijn aan de ene waardplantesoort, in dit geval dus de peer, maar overwinteren en in het voorjaar sporen vormen op een geheel andere plant, in dit geval de Jeneverbes. Op laatsgenoemde vormen ze kleine of na vele jaren ook dikkere spoelvormige verdikkingen op de takken. Op die verdikkingen, die men gallen mag noemen, ontstaan begin april een groot aantal bruine vlekjes die in de loop van de maand steeds dikker worden en een massa sporen gaan afscheiden. Bij vochtig

Perenroest (*Gymnosporangium fuscum*)

Echte Meeldauwschimmels op de Noorse esdoorn

weer, zo rond 1 mei, kunnen die sporemassas opzwellen tot flinke oranje gekleurde gezwellen, die bij regen als oranje guirlandes aan de takken hangen. De afzonderlijke sporen worden waarschijnlijk vooral door de wind verspreid en kunnen alle peren in ongeveer 1 km in het rond aantasten. Deze infectieuze sporenmassa komt juist rond 1 mei vrij omdat dan het pereblad zich dan aan het ontwikkelen is en korte tijd zeer vatbaar is voor infectie. In het Cantonspark, maar ook elders in Baarn, is deze aantasting van de jeneverbes heel algemeen, vooral op variëteiten die laag bij de grond vertakken en daarom veel worden toegepast als bodembedekkers in de openbare beplantingen. In principe blijft de schimmel in de Jeneverbes vele jaren actief en kan ook nadat alle peren in de omgeving zijn verdwenen zijn nog ieder jaar zijn opvallende sporenmassa's vormen. De peer daarentegen moet ieder jaar opnieuw worden besmet, omdat de gallen met de bladeren afvallen en vergaan.

Een heel andere groep schimmels die met het ongewapende oog niet goed te determineren zijn, maar door hun massale optreden in sommige jaren erg op kunnen vallen, zijn de Meeldauwschimmels. Ze vallen door hun grauwe of witte schimmelovertrekken op de bladeren vooral op op de vele rozen in het park, maar komen op tal van andere planten voor. Ook hier betreft het parasieten die vaak strikt aan bepaalde waardplanten gebonden zijn, maar weer niet zó strikt als bij de Roestschimmels.

Zo is er een soort die laat in de zomer kan voorkomen op de Beuk, de Es, de Haze-laars en nog op een reeks andere bomen. En er is een soort die gebonden is aan *Rhododendron*, en wel aan een variëteit van de Gele Rhododendron's nabij de ingang van het park. Ik vermeld die speciaal omdat dat de enige gedocumenteerde vindplaats in Nederland is. Maar van dit feit zal geen enkele bezoeker verder wakker liggen. Om de soorten te onderscheiden is het noodzakelijk om de structuren die sporen vormen microscopisch te bestuderen. Daar zal 99% van de bezoekers van het Cantonspark niet aan toekomen. Maar toch kan

Bronvermelding van de illustraties. Pagina 24: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Laetiporus_sulphureus.jpg; p. 25: <http://www.naturespot.org.uk/species/fairy-inkcap>; p. 26, links: <http://www.stridvall.se/fungi/gallery/album50/AAA2577?full=1>; p. 26, rechts: http://commons.wikimedia.org/wiki/File%3ASchmetterlingstrametes_versicolor_004.jpg; p. 27: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Armillaria_ostoyae_G1.jpg; p. 28: <http://www.trees-london.com/gallery.html>; p. 29: <http://www.mycofiel.nl/detail/gymnopilus%20junonius.html>; p. 31: <http://plante-doktor.dk/paeregitterrust.htm>; p. 32: <http://www.plantenziektekunde.nl/vlekken>.

iedereen dit type aantastingen opmerken en er mogelijk even bij stilstaan dat een voormalige botanische tuin met veel bijzondere bomen en struiken dus ook een groot aantal minder opvallende schimmels kan herbergen waarover de wandelgidsen en naambordjes op de bomen om begrijpelijke redenen geen informatie verschaffen

Tot slot

Ik heb in het bovenstaande een groot aantal voorbeelden van de paddenstoelen schimmelflora van het Cantonspark besproken. Maar teven heb ik benadrukt dat het telkens maar een kleine greep was uit de verschillende groepen. Een volledige inventarisatie van alle soorten bestaat niet en zal waarschijnlijk ook nooit gemaakt

worden. Wel hoop ik duidelijk te hebben gemaakt dat er midden in een dorp als Baarn een plek is waar een rijke schimmelen paddenstoelfora ontwikkeld is en waar onderzoek daarvan tot vele verrassingen kan leiden. Voor een betere kennis van de samenhang tussen schimmels en hogere planten, en een beter begrip van allerlei plantenziekten die door schimmels veroorzaakt worden, is het Cantonspark ook in zijn huidige vorm nog steeds een bijzondere omgeving.

Huub van der Aa

Passiflora

Passiebloemen, ofwel *Passiflora*, behoren tot de meest fascinerende plantenfamilies op onze aardbodem. Het is een unieke en duidelijk te onderscheiden bloem in grote verscheidenheid, variërend in kleur, vorm en formaat, van uiterst verfijnd tot groot en grillig, soms zelfs bizar van uiterlijk.

De ontdekking van Amerika viel samen met de ontdekking van de passiebloem. Ter verspreiding van het christelijk geloof in voornamelijk Midden- en Zuid Amerika werd deze nieuw ontdekte plantenfamilie in verband gebracht met het lijdensverhaal van Christus en vervolgens ook in Europa in de 17de eeuw op vele religieuze schilderijen afgebeeld. De Romeinse jezuïet Giovanni Battista Ferrar, die in 1633 zijn werk "De florum cultura" publiceerde, zag in de bloem alle martelinstrumenten van het lijdensverhaal van Christus: de drie-lobbige bladeren symboliseren de speer, de ranken de gesels, de drie stampers de nagels van het kruis, de stempels de met azijn gedronken spons, de dradenkrans de kroon met doorns, de vijf helmknoppen de vijf littekens en de gesteelde vruchtknop-

pen (androgynofoor) de kelk of –volgens een andere verklaring – de paal, waaraan Christus gedurende de geseling gebonden was. De jezuïeten gaven de passiebloem ook de Latijnse naam. Hij is samengesteld uit *passio*, 'het lijden', *flos*, 'de bloem', en *incarnata*, dat 'de vleesgewordene' betekent. De ons meest bekende passiebloem sinds die tijd is de *Passiflora caerulea*, die oorspronkelijk uit het zuiden van Brazilië en Argentinië stamt. De bloem is wijd verspreid in Europa vanwege vergelijkbare klimaatzones en winterhardheid.

Passievruchten

Hier kent men passiebloemen eigenlijk alleen vanwege de bloemen. Pas sinds enkele decennia kent men de passievruchten en dan in het bijzonder de zoete, donkerpaarse vrucht van de *Passiflora edulis* die op grote schaal gekweekt wordt in Centraal Afrika. In Midden- en Zuid Amerika wordt de grotere gele vrucht van *Passiflora edulis flavicarpa* op grote schaal gekweekt, vooral voor de sapindustrie.

A. *Passiflora caerulea* met vrucht, B. diverse passievruchten,

De voor de vrucht gekweekte *Passiflora* wordt in veel Zuid-Amerikaanse landen maracuja genoemd, en specifiek naar de vrucht die hij draagt, net zoals wij onze appels en peren benamen. Dit werkt wel uiterst verwarrend voor onderzoekers en taxonomen die de ongeveer 600 botanische *Passiflora*-soorten in kaart hebben gebracht en beschreven of nog moeten brengen.

Het oorspronkelijke gebied

Passiflora soorten zijn in de meeste gevallen snelgroeiende klimplanten en kunnen hele bomen overwoekeren. De daar geïntroduceerde *Passiflora tarminiana* is een werkelijke plaag op Hawaï.

Het natuurlijke verspreidingsgebied van Passiebloemen strekt zich uit van tropisch laagland tot 3000 meter hoogte in het Andesgebergte. De meeste passiebloemsoorten komen voor in Midden- en Zuid Amerika, een tiental in de Verenigde Staten, een twintigtal in Azië, vier in Australië en slechts één in Nieuw Zeeland. In Afrika of Europa komen van nature dus geen Passiebloemen voor. Een subgroep genaamd *Adenia* heeft zijn unieke habitat aan de Afrikaanse M/O kust en Madagascar

Een deel van de *Passiflora* soorten groeit als boom (*Passiflora astrophea*). En sommige soorten groeien dusdanig snel dat ze in rap tempo doorklimmen naar de kruin van de boom om zo in het licht kunnen bloeien.

De Passiebloem houdt van een zonnige plaats en is dan ook meestal te vinden langs de rand van het bos waar hij in beschutting groeit en in omsloten vochtigheid van andere planten goed gedijt.

C. *Passiflora miniata* in Bolivia / Brazilië, D. *Passiflora astrophea* - boomsoort (Venezuela).

Op opengevallen plaatsen in het oerwoud zullen de zaden snel ontkiemen om in rap tempo uit te groeien naar een volwassen plant door zich met de klimranken vast te grijpen aan de beschikbare beplanting. Ondanks het ontbreken van winters in de

tropen kennen de meeste passiflora een groeiseizoen, te onderscheiden in een droge en natte periode. De bloeiperiode van de Passiebloem houdt ook verband met de bestuiver: doorgaans insecten als de hommels, maar vaak ook kolibries en in sommige gevallen zelfs 's nachts door vleermuizen.

Gekweekt in cultuur bloeit een Passiebloem vaak pas in 'noodsituaties'. Dit komt door een eigenschap die in de natuur is ontstaan vanwege haar grootste belager: de rups van de *Heliconius* vlinder, ofwel Passiebloemvlinder. De rups eet het groen van de *Passiflora* die zich probeert te ver-

weren door bijvoorbeeld een zoete stof te produceren en zodoende mieren te lokken die vervolgens de rupseitjes opruimen. Een ander afweermiddel is het ontwikkelen van schijnnetjes op de bladeren en jonge uitlopers om de vlinder te misleiden. De plant probeert zo snel mogelijk te groeien en te genereren door te bloeien en vrucht te zetten. Een volledig aangevreten plant kan zelfs zo in de stress raken dat zij zich vanuit de wortels meters verder een weg moet zoeken naar een veiliger plek.

Door de vele ontbossing in de habitat zijn vele Passiebloem soorten met uitsterven bedreigd. Dit gevaar telt tevens voor de

E

F

G

H

E. *Passiflora* "Avalanche", F. *Passiflora* Colombia, G. *Passiflora* "Incense" – cultivar, H. habitat *Passiflora alata* (BR) maracuja doce,

H. Habitat in BR met *Heliconius* vlinder en rups, l. *Passiflora* "Máxima" met vruchten.

even zo grote familie van de *Heliconius* vlinder – want elke soort Passiebloem kent haar eigen *Heliconius* soort. Wegvallen bedreigt ook de aanverwante bestuivers als de kolibrie en vleermuis

Passiflora in cultuur

In Europa wordt de *Passiflora* met name gekweekt voor de bloemen en om die reden zijn cultivars ontwikkeld die een rijke bloei mogelijk maken. Deze worden vermeerderd uit stek om de eigenschap van rijke bloei door te kweken. Een bloem bloeit doorgaans maar één dag, maar de plant bloeit wel een heel zomerseizoen. Bekende cultivars zijn *Passiflora caerulea* 'Avalanche' (wit) en *Passiflora* 'Máxima', vernoemd naar onze Koningin Máxima. Net als zij komen de gekruiste ouderplanten uit het zuiden van Zuid Amerika: *Passiflora caerulea* en *Passiflora amethystina* en reeds naar redelijkheid bewezen winterhardheid voor ons klimaat. Beide geurende cultivars zijn uit kweek geselecteerd door de Nationale Collectie Passiflora (NCP – Cor Laurens).

Een Passiebloem voelt zich het prettigst in de volle grond aan een zonnige zuidkant beschut tegen de wind. Voor de verzorging is een evenwichtige verhouding van water, voeding en licht belangrijk. Snoeien op zijn tijd is geen probleem, maar niet noodzakelijk. Een regelmatige snoei gedurende het groeiseizoen zorgt voor een bossiger plant en zodoende voor een (latere) rijkere bloei. Voor vruchtzetting zijn meerdere variëteiten noodzakelijk; de bestuiving wordt gedaan door de hommelmel. De oranje vruchten zijn eetbaar maar niet echt smakelijk. De echt lekkere passievruchten komen van Passiebloem soorten, die wel zomers in de tuin uitgeplant kunnen worden, maar vervolgens in de herfst binnen gehaald moeten worden om de drie maanden uitrijping van de vruchten te voltooien.

Cor Laurens

De Taxaceae

Wie het Cantonspark binnenloopt door de hoofdingang aan de Faas Eliaslaan staat in een door lage breed uitgestoelde Ierse taxussen omzoomde laan, een monumentale entree zoals wel bij Engelse landhuizen en begraafplaatsen. Nog steeds groeien deze taxussen verder uit al zijn ze toch al zo'n 65 jaar oud.

De Ierse *Taxus* (*Taxus baccata* 'Fastigiata') is in 1780 in Ierland gevonden als een variëteit van de zeer bekende *Taxus baccata* die in praktisch heel Europa voorkomt met uitzondering van het Scandinavisch gebergte en de zeer continentale delen van Oost Europa, waar hij niet bestand is tegen de koude winters.

De *T. baccata* wordt niet erg hoog: maximaal zo'n 20 meter op de beste kalkhoudende groeiplaatsen in de Alpen, maar meestal haalt hij de 10 meter bij lange na niet. Desondanks heeft hij een wat heilige status en treft men hem aan bij kerken en kerkhoven en vroeger bij heilige bronnen. Waarschijnlijk was de oude Yggdrasil, de wereldboom uit de Noordse mythologie een *Taxus* en niet een *Es*, zoals veelal werd aangenomen. Dat de *Taxus* wordt verbonden met leven en dood kan te maken hebben met de hoge ouderdom die hij kan bereiken. Bij Fortingall in Schotland staat een *Taxus* die zeker 2000 jaar oud is. Daarnaast heeft hij een enorm regeneratievermogen, men kan een boom omhakken of volledig kaal snoeien waarna hij weer gewoon uitloopt. Dat maakt hem bijzonder geschikt voor heggen en vormsnoei. Net

De zaden van *Taxus baccata*.

als *Buxus* kan men hem in allerlei vormen kweken. Hij was dan ook zeer populair in de formele franse baroktuinen, een stijl die tegenwoordig in een aantal opzichten weer wordt nagevolgd. Vooral in Engeland ziet men zeer grote snoeivormen, soms in de meest fantasierijke modellen.

Hij kan in diepe schaduw groeien, waar weinig anders wil; onder de taxus blijft de bodem kaal.

Dan, de *Taxus* is bijzonder giftig, alles van de boom van het hout en de naalden tot de zaden toe, met een kleine uitzondering: de slijmerig zoetige rode zaadmantel om de zaden. Daardoor vindt men hem thans weer geregeld in bos in de omgeving van bebouwing, vanwaar hij door vogels wordt uitgezaaid. In het grijze verleden was er nauwelijks meer een *Taxus* in het bos te vinden, dat toen ook als weidegrond

voor paarden, runderen en varkens moest dienen. Herten zijn echter bestand tegen de giftige alkaloiden. Nog niet zo heel lang geleden is gebleken, dat deze alkaloiden als geneesmiddel kunnen worden benut tegen bepaalde vormen van kanker. Daartoe wordt tegenwoordig het snoeisel ingezameld.

Op warme dagen geeft de taxus een gasvormig taxine af, een stof die tot hallucinaties kan leiden. Dat zou verklaren dat Odin na 9 dagen aan een boom, blijkbaar een *Taxus*, te hebben gehangen een openbaring kreeg.

Het hout is bijzonder buigzaam, zeer zwaar, hard en goed bewerkbaar. Ouder hout heeft een mooie tekening. Het is daarom in trek voor parket, betimmeringen, fineer, inleg-, draai- en houtsnijwerk. In het verleden werden er vooral in Engeland ook bogen van gemaakt, waarvan het hout vooral uit de Alpen werd geïmporteerd. Dankzij hun betere bogen en het grotere bereik van hun pijlen zouden de Engelsen in de honderdjarige oorlog de slag bij Azincourt in 1415 van de Fransen hebben gewonnen.

Momenteel is de *Taxus* vooral interessant voor de tuin, er bestaan vele kweekproducten met mooie kleuren en vormen. Ook bestaat er cultivars met een gele zaadmantel.

Behalve de Europese *Taxus* zijn er familieleden in het oosten en westen van de VS en Canada, in midden Amerika, in China en Japan en in de Himalaya, Afghanistan en India. Al deze taxussoorten lijken veel op elkaar.

Daarnaast zijn er nog een viertal geslachten in deze familie, die op een na, de *Austrotaxus*, allemaal op het noordelijk halfrond voorkomen. Alle soorten, ook onze *Taxus baccata* 'Fastigiata' zijn tweehuizig, d.w.z. er zijn mannelijke en vrouwelijke planten al vind je ook op een mannelijke plant wel eens een zaad.

Ik zou nog de *Torreya* willen noemen die je wel eens vindt in botanische tuinen, een mooie boom.

Naast de *Taxaceae* is er de verwante familie van de *Cephalotaxaceae*, die ook wel eens werd gerekend tot de *Taxaceae*. Hiervan staat een vertegenwoordiger in het Cantonspark, de *Cephalotaxus harringtonia* die afkomstig is uit Japan. De zaden lijken hier meer op olijven en zijn wat groter dan die van onze *Taxus*. In Japan werd er wel lampolie geperst uit de groenige zaadmantels.

Gebruikte literatuur:

Aljos Farjon: A Natural History of Conifers, 2008, Timber Press, Inc. Portland USA

Aljos Farjon: A Handbook of World's Conifers, 2010, Brill Leiden-Boston

Wikipedia

Geertje Bakker

De zaden van *Cephalotaxus harringtonia*.

De nakomelingen van de Metasequoia uit het Cantonspark

In 1962 kwam ik als leerling van de tuinbouwschool in Boskoop voor de stage terecht bij Siem van Klaveren. Een voorloper als het ging om het stekken van coniferen. Van bijna het hele sortiment stonden de moederplanten in de stekhoek voor productie van stekmateriaal. Voor mij, opgegroeid in Schoorl aan de duinkant, de belevenis van mijn leven. Met mijn kennis van coniferen kwam ik niet veel verder dan een paar soorten *Pinus* en *Juniperus* en er stond in de luwte van de duin kant een mooie *Thuja occidentalis*.

Bij de hoveniersopleiding kwam in ieder tentamen de *Metasequoia glyptostroboides* samen met *Cotinus coggygria* wel voor. Maar ik zag de *Metasequoia* voor het eerst in de stekhoek bij Van Klaveren. Vijf exemplaren waarvan een zomerstek werd gemaakt. Van Klaveren vertelde dat hij indertijd werd benaderd door het Cantonspark om te proberen stek te maken van de *Metasequoia* uit dat park. Dat het was gelukt bleek wel uit de vijf exemplaren, die als moederplant op het bedrijf mochten achter blijven.

Het probleem van de zomerstek was, dat het moeilijk te zien was waar de tak eindigde en de bladsteel begon. Soms was een enorm groot stuk slechts een blad zonder een groeipunt. Veel stekken kwamen het volgende voorjaar niet op gang, omdat ze van blad waren gemaakt. Door de stekplanten jaarlijks te snoeien kwam er meer zekerheid in de

stekken. Later lukte het om met behulp van groeistof stekken van kaal hout in de winter te laten wortelen.

Ik heb het bedrijf over genomen en in 1973 verplaatst naar de Achterhoek. De vijf *Metasequoia*'s zijn mee verhuisd samen met 17 vierjarige exemplaren die als laan zijn geplant langs de oprit naar het huis. Dit zijn dus kleinkinderen van de eerste *Metasequoia* in ons land!

De laatste tien jaar komen ze ieder jaar in bloei en dragen ze zaadhoudende kegeltjes. Vooral de bedden met planten in pot blijkt een ideale plek te zijn om het zaad te laten ontkiemen. Meteen als

Aad van de Kamer voor de *Metasequoia* - nakomelingen.

ze opkomen, plukken we ze weg. Een enkeling die de dans ontspringt, mag blijven om door te groeien.

Er is altijd wel iemand die we er blij mee kunnen maken. Als het maar iemand is met veel ruimte om het huis waar een plek is te vinden ver weg van de burens.

Aad van de Kamer (Barchem)

(<http://www.avandekamer.nl/>)

Metasequoia glyptostroboides

Nederlandse naam: Watercypres

Familie: *Pinaceae* (Dennenfamilie)

De *M. glyptostroboides* is een - 'winters - naaldenverliezende conifeer, waarvan met tot 1941 alleen maar fossielen kende en meende dat hij uitgestorven was. In 1941 werd hij echter levend herontdekt in het Chinese binnenland. De beide grote exemplaren in het Cantonspark zijn directe nakomelingen van de eerste bomen die men gevonden heeft. In 1948 kreeg Prof. Pulle, de toenmalige directeur van het Cantonspark, tien zaden, waarvan er 7 ontkiemden en uitgroeiden tot boompjes. Twee daarvan staan nu nog in het Cantonspark; ze behoren zowel in botanisch als in cultuurhistorisch opzicht tot de allerbelangrijkste levende monumenten die het park rijk is.

Foto's Greet de Lange en Aad van de Kamer.

Hier advertentie Beeld&Visie